14.11.2018

Kansanedustaja Mika Niikko
Avustaja Susanna Honkamaa
Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

Avustaja Susanna Honkamaan sähköposti 27.9.2018
Keskusrikospoliisin sähköposti 27.9.2018

Lasten nettihyväksikäytön ennaltaehkäisy / määrärahatarve

Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto on pyytänyt Keskusrikospoliisilta näkemyksiä, miten internetissä tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa voitaisiin tehostaa ja minkälaisia resurssitarpeita näihin kehittämisajatuksiin liittyy. Keskusrikospoliisi kiittää tästä mahdollisuudesta. Poliisihallituksen kanssa sovitun mukaisesti Keskusrikospoliisi tuo seuraavassa esille eräitä kehittämistarpeita.

Internetissä tapahtuvaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ongelma on laaja ja kasvava. Esimerkiksi Europolin tuottaman tuoreen iOCTAN (internetissä tapahtuvan rikollisuuden uhka-arvio) mukaan seksuaalisen hyväksikäytön on todettu uhkaavan yhä nuorempia lapsia, koska internet laajenee nopeasti lasten käyttämiin esineisiin ja yhä nuoremmat lapset käyttävät internetiä eri laitteilla. Internetissä lasta voidaan houkutella tai kiristää seksuaalisiin tekoihin ja jakamaan seksuaalisia kuvia itsestään tai ystävistään. Tällainen materiaali on taloudellisesti hyvin tuottavaa eikä sitä saada poistettua internetistä tai pedofiilien tietokoneilta jälkikäteisin toimin. Internetissä tapahtunutta yhteyden luomista lapseen voidaan rikollisten toimesta pyrkiä hyödyntämään myös siten, että lapseen pyritään houkuttelemalla tai kiristämällä luomaan yhteys myös reaalimaailman puolella, jolloin riskinä on lapsen joutuminen fyysisen seksuaali- ja/tai muun rikoksen uhriksi (esim. raiskaus).

Ongelmaan puuttumiseksi tulee kyetä rakentamaan ennalta estäviä malleja, joiden avulla lapsille ja nuorille rakennetaan tietoisuutta riskeistä ja toimintamalleista rikoksen uhriksi joutumisen estämiseksi. Lisäksi, koska kaikkea rikollisuutta ei voida valitettavasti estää ennalta, tulee tutkintaa voida tehostaa. Nopea tutkinta on tärkeää lasten pelastamiseksi meneillään olevalta hyväksikäytöltä, vahinkojen minimoimiseksi ja todistusaineiston turvaamiseksi. Lisäresurssista olisi hyötyä sekä ennalta estävän toiminnan, rikosten paljastamisen, hyväksikäyttömateriaalin käsittelyn ja tutkinnan tehostamiseksi.

Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja hyväksikäyttömateriaalin jakamiseen liittyvien juttujen tutkinta on erittäin pitkäkestoista ja materiaalit laajoja. Materiaalin analyysiä tehostaa tutkinnassa käytössä olevien tietoteknisten laitteiden korkea kyvykkyys. Hyväksikäyttöjuttujen tutkintaan tarvittaisiin dedikoituja tietokonelaitteistoja varustettuna tutkinta- ja analyysiohjelmilla. Laitekapasiteetin kyvykkyyden kasvattamisen kustannusarvio on noin

20.000-30.000 euroa. Aineiston laajuudesta johtuen tietoanalyytikon käyttömahdollisuus olisi käynnissä olevien juttujen tutkinnan kannalta merkityksellinen, jotta esimerkiksi takavarikot saataisiin tutkittua kohtuullisessa ajassa, vuosikustannukset ovat noin 50.000-60.000 euroa/vuosi.

Rikosten jälkikäteinen tutkinta on tärkeää ja välttämätöntä, mutta myös haastavaa ja vahinko on jo tapahtunut. Esimerkiksi kuvia on käytännössä jälkikäteisesti mahdotonta poistaa internetistä ja hyväksikäyttäjien koneilta, ja uhrin hyväksikäyttöön ja materiaalin jakamiseen liittyvät henkiset kärsimykset ovat jo realisoituneet. Hyödyllistä olisi siis käynnistää ennaltaestävän toiminnan projekti yhteistyössä Keskusrikospoliisin ja paikallispoliisin kanssa. Tavoitteena olisi lisätä nuorten tietoisuutta riskeistä ja oikeista toimintatavoista eri tilanteissa vahinkojen minimoimiseksi.

Projekti voisi alustavasti ideoiden olla esimerkiksi sellainen, että 2-3 vuoden määräajaksi palkattaisiin virkamies, jonka tehtävät voisivat esimerkiksi olla seuraavat:

- Internetissä tapahtuvan hyväksikäytön tilannekuvan viimeisimpien virtausten kuten uusien tekotapojen tunnistaminen.
- Edellä mainitulta pohjalta ennalta estävän toiminnan kampanjan suunnittelu.
- Torjuntakeinojen osalta kansainvälisesti tunnistettujen parhaiden käytäntöjen selvittäminen.
- Käytännön ennalta estävän työn tekeminen kouluissa yhteistyössä paikallispoliisin kanssa eli perinteisen valistuskampanjan toteuttaminen turvallisesta internet-käyttäytymisestä ja riskikäyttäytymisen estämisestä hyväksikäytön torjumiseksi. Tätä työtä voisi suunnata laajemminkin esimerkiksi opettajille, vanhemmille ja eri viranomaisille.
- Kampanjasta voi suunnitella ja toteuttaa myös esimerkiksi nuorille suunnatun nettiversion.

Riippuen tavoitetasosta voisivat kustannukset (palkat + matkat) olla arviolta 80.000 €/vuosi x 3 = 240.000 €.

Tärkeä aihe olisi myös varmistaa tutkijoiden jaksaminen lisäämällä työnohjausta säännöllisesti lasten hyväksikäyttömateriaalin parissa työskenteleville virkamiehille, koska työ on henkisesti hyvin kuluttavaa.

Internet-tiedustelu toimii tärkeässä roolissa internetissä esiintyvän hyväksikäyttömateriaalin tunnistamiseksi ja poistamiseksi. Internet-tiedustelun puolesta esitetään ensinnäkin kahden henkilötyövuoden lisäystä käsittelemään ja luokittelemaan CAM-tietokantaan (CAM, lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä materiaali, Child Sexual Abusement Material) taltioitavaa CAM-materiaalia, järjestämään CAM-tietokantaan taltioitavan materiaalin luokittelukoulutusta paikallispoliisin yksiköille ja hoitamaan lapsiin kohdistuvien rikosten kirjaamista tehokkaammin. Rahoitustarpeen arvioidaan olevan tältä osin yhteensä noin 150.000 euroa.

Toiseksi tarpeet liittyvät CAM-tietokantaprojektin loppuunsaattamiseen, järjestelmän jatkokehittämiseen ja valtakunnallisten koulutusten järjestämiseen. Tältä osin rahoitustarve on yhteensä noin 100.000 euroa.

Kolmanneksi tarpeena on ennalta estävän toiminnan tehostaminen, mihin liittyy laittoman materiaalin suodattaminen internetissä -toiminnan kehittäminen poliisissa. Teleoperaattorit laajentavat omaa suodatustoimintaansa, mikä edellyttää myös poliisin osalta toimintaprosessin ja teknisen toimintaympäristön rakentamista. Tältä osin rahoitustarpeen voidaan arvioida olevan noin 50.000 euroa.

Keskusrikospoliisi voi jatkaa asioiden valmistelua toivomallanne ja Poliisihallituksen kanssa erikseen sovittavalla tavalla esimerkiksi joidenkin edellä kuvattujen tarpeiden osalta.

Keskusrikospoliisin päällikkö,
poliisineuvos Tero Kurenmaa

Apulaispäällikkö Björn-Gustaf Weckström

Tiedoksi Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo